

Serie wydawnicze KSW

Debiuty Naukowe KSW (od 1998 r.)
Zeszyty Naukowe KSW (od 1997 r.)

Kujawska Szkoła Wyższa
we Włocławku

ZESZYTY NAUKOWE KSW

Tom L

Półrocznik

seria C:
Nauki pedagogiczne

zeszyt 17
Współczesne problemy
polskiej i europejskiej pedagogiki

Włocławek 2020

Kolegium redakcyjne
Adam Wróbel (przewodniczący),
Jozef Jarab, Bazyl Degórski, Olena Bida, Sadi Saleh Sadiyev,
Jozef Bielak, Marian Šuráb, Martin Dojčar, Larysa Lukianova,
Jaroslav Slepecký, Adam Żwirbla

Redaktor tomu
dr Urszula Kempieńska
dr Ireneusz Pyrzyk

Recenzenci tomu
prof. zw. dr hab. Marian Bybluk
(Kujawsko-Pomorska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy)
prof. zw. dr hab. Ryszard Parzeński (Gdańska Wyższa Szkoła Humanistyczna)

Korekta językowa
dr Miłosz Kłobukowski

Korekta tekstów w języku angielskim
Joanna Skiba

Projekt okładki
Regina Magier

© Copyright by Kujawska Szkoła Wyższa
Włocławek 2020

ISSN 2543-585X

Wydawca
Kujawska Szkoła Wyższa we Włocławku
87-800 Włocławek, pl. Wolności 1
tel. 660 713 891
<http://www.ksw.wloclawek.pl>, e-mail: biurorektora@ksw.wloclawek.pl

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie.....	9
Część I	
Współczesne problemy polskiej pedagogiki.....	11
Anna Nowak, Michał Czołgoszewski	
Problemy współczesnej pedagogiki w obliczu zdarzeń losowych XXI wieku.....	13
Grzegorz Brzuzy	
Od przedmiotu do podmiotu - współczesne miejsce osoby niepełnosprawnej w procesie rehabilitacji.....	25
Jolanta Zielińska	
Nowe wyzwania logopedii.....	35
Ireneusz Pyrzyk, Iwona Kurkowska	
„System” opieki nad dzieckiem w Polsce w ujęciu historycznym (od zaborów do transformacji systemowej).....	49
Ireneusz Pyrzyk	
„System” opieki nad dzieckiem (regionalny „system” opieki nad dzieckiem) w Polsce po okresie transformacji systemowej.....	65
Joanna Majczak	
Kultura pedagogiczna w procesie wychowania.....	91
Anna Schulz	
Sztuka starzenia się.....	107
Część II	
Współczesne problemy pedagogiki europejskiej.....	121
Urszula Kempieńska	
Nie widzę, nie słyszę, nie mówię - dyskurs o przemocy seksualnej wobec kobiet w związku - na przykładzie Francji.....	123
Антоніна Чичук	
Система підготовки вчителів у США.....	135

Дмитро Кисленко Форми використання комп'ютерних технологій При підготовці майбутніх фахівців з охоронної діяльності та безпеки.....	147
Руденко Микола Васильович Особистісно орієнтовані технології навчання у професійній діяльності викладача закладу вищої освіти.....	153
Олександр Кучай, Ільдико Орос, Тетяна Кучай Професійна підготовка вчителя у контексті євроінтеграційних процесів.....	165
Тетяна Зорочкіна Досвід великої Британії у підготовці сучасного вчителя початкової школи України.....	175
Шелепницька-Говорун Наталія Михайлівна Педагогічна модель формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва у закладах вищої освіти Польщі.....	183
Bibliografia.....	193
informacje o autorach.....	721

TABLE OF CONTENTS

Introduction	9
Part I	
Contemporary problems of Polish pedagogy.....	11
Anna Nowak, Michał Czołgoszewski	
Problems of contemporary pedagogy in the face of random events of the 21st century.....	13
Grzegorz Brzuzy	
From object to subject - the contemporary place of a disabled person in the rehabilitation process.....	25
Jolanta Zielińska	
New challenges in speech therapy.....	35
Ireneusz Pyrzyk, Iwona Kurkowska	
"System" of child care in Poland in a historical perspective (from particulars to system transformation).....	49
Ireneusz Pyrzyk	
Childcare "system" (local "system") after transformation system in Poland.....	65
Joanna Majczak	
Pedagogical culture in the education process.....	91
Anna Schulz	
The art of ageing.....	107
Part II	
Contemporary problems of European pedagogy.....	121
Urszula Kempieńska	
"See no evil, hear no evil, speak no evil" - a discourse about sexual violence against women in a relationship - the example of France.....	123
Антоніна Чичук	
System of teacher training in the USA.....	135

Дмитро Кисленко Forms of computer technologies use during the future specialists training of guard activity and safety.....	147
Руденко Микола Васильович The personally oriented learning technologies in the profession of a teacher of a higher education institution.....	153
Олександр Кучай, Ільдико Орос, Тетяна Куч ай Professional teacher training in the context of euro-integration processes.....	165
Тетяна Зорочкіна Great Britain experience in the modern teacher training of the primary school in Ukraine.....	175
Шелепницька-Говорун Наталія Михайлівна Pedagogical model of formation vocal culture of music art specialists in higher education institutions in Poland.....	183
Bibliography.....	193
Informacje o autorach.....	221

Олександр Кучай

(Національний університет біоресурсів і природокористування України)

Ільдіко Орос

(Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II)

Тетяна Кучай

(Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II)

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Ключові слова: учитель, професійна підготовка, освіта, навчальний процес

PROFESJONALNE PRZYGOTOWANIE NAUCZYCIELA W KONTEKŚCIE PROCESÓW INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

Słowa kluczowe: nauczyciel, szkolenie zawodowe, edukacja, proces edukacyjny

PROFESSIONAL TEACHER TRAINING IN THE CONTEXT OF EURO-INTEGRATION PROCESSES

Keywords: teacher, vocational training, education, educational process

Постановка проблеми. Нині педагогічна освіта України зазнала соціально-політичних і економічних змін, але водночас в освіті немає чіткої орієнтації на особистісно-професійний розвиток майбутніх учителів. Освітня система має помітно виражений авторитарний характер, у ній замало раціоналізму й активності. Натомість у навчанні зосереджено увагу на заучуванні матеріалу, а не на його розумінні. Такий стиль роботи майбутні вчителі згодом переносять до шкільних класів. Звідси й походить тенденція до надання учням щоразу більшої за обсягом інформації. У зв'язку з цим особливої уваги заслуговує проблема

поглиблення процесу оновлення педагогічної освіти, спрямованої на професійну підготовку вчителя в умовах євроінтеграції¹.

Педагогічна освіта потребує переосмислення змісту, його структури та форм організації. Величезний інформаційний потік, який помітно зростає внаслідок уходження України до європейського освітнього простору, потребує від учителя не лише ґрунтовнішої підготовки до раціонального добору, осмислення, зберігання й використання знань про світ, кількість яких лавиноподібно зростає, а й розвитку духовності, почуттєвої сфери майбутніх учителів.

Сучасний учитель повинен володіти як теоретичними інноваційними підходами до організації навчання, так і практичними технологіями, які доцільно застосовувати в навчальному процесі. Науково-педагогічні дослідження, проведені в Національній академії педагогічних наук України, засвідчують, що навчання за допомогою традиційних технологій не дає змоги розвинути ключові, базові компетентності з конкретної навчальної дисципліни. Саме тому необхідно перебудовувати навчальний процес. Зокрема, майбутнім учителям початкових класів необхідно цілеспрямовано й наполегливо оволодівати інтенсивними інтерактивними технологіями навчання: рольовими, імітаційними іграми, тренінгами, кейсами, ігровим проектуванням, технологіями критичного мислення, креативними техніками й багатьма іншими методами. Інноваційні технології розвивають базові компетентності студента, формують необхідні для професії вчителя вміння та навички, створюють передумови для їх психологічної готовності впроваджувати засвоєні технології на практиці².

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему підготовки педагога досліджували К. Дурай-Новакова, Г. Костюк, Н. Кузьміна, О. Мороз, В. Сластьонін, А. Щербаков та ін.

Постановка завдання. Маємо на меті виявити теоретичні засади професійної підготовки вчителя у контексті євроінтеграційних процесів.

Виклад основного матеріалу. Ключовим складником інноваційних перетворень, які характеризують сучасну педагогічну освіту, є модернізація її змісту. Окреслюючи вектори сучасної педагогічної освіти, науковці мають урахувати загальноцивілізаційні тенденції розвитку національних освітніх систем у XXI ст., до яких, зокрема, належать системне підвищення якості освіти, її гуманізація й гуманітаризація, розбудова на засадах неперервності, формування

¹ Євдокимов В. Шляхи удосконалення педагогічної освіти в умовах євроінтеграції [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/novkol/2011_2/102.pdf
Т. Є.Криstopчук, Напрями трансформації педагогічної освіти країн Європейського Союзу в Україні /Т. Є. Криstopчук //Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2013, Вип. 41, с. 165-171.

єдиного освітнього простору в Європі та перехід до інноваційного навчання. Як новітні орієнтири освітньої політики України, ці тенденції висунули комплекс вимог до професійних і особистісних якостей педагога й зумовили необхідність переорієнтації педагогічної освіти на виховання професіоналів нової генерації³.

Євроінтеграційні процеси стали каталізатором появи нового типу освітнього середовища, якому властива компетентнісна гнучкість фахівців. У процесі європейської інтеграції та демократизації суспільства неабиякого значення набуло поширення ідеї гуманізації освіти і пріоритетів розвитку особистості. Серед умов формування цієї системи — надання можливостей для вибору освітньої установи та навчальної програми відповідно до індивідуальних особливостей дитини; стимулювання досягнень дітей у різних сферах діяльності; соціально-педагогічний захист дітей; розвиток інтегрованих, інноваційних підходів і методів розвитку дитини⁴.

Серед парадигмальних змін педагогічної освіти науковці Європи виокремлюють насамперед три, що схарактеризовані нижче.

1. Відмова від підготовки вчителя лише як монопольного носія знань, єдиним і провідним завданням якого є трансляція такої інформації, якої учні не можуть отримати поза школою оез відвідування уроків і використання підручників. Очевидно, що в умовах утрати старшим поколінням можливості контролювати ті потоки інформації, на яких відбувається становлення дітей і молоді, вчитель не може претендувати на винятковість. Сучасний учитель не має змоги своєчасно і повноцінно відстежувати наукові новини у своїй дисципліні (причини — стрімке накопичення нової інформації й відкриттів і перевантаженість педагога посадовими обов'язками). Ще менші його шанси на виграш у змаганнях з учнями щодо оволодіння все новими й новими зразками комп'ютерної техніки та інших інформаційних джерел. З огляду на це пропонується готувати вчителя до ролі стимулятора пізнання й розвитку учнів у процесі навчання. Такий підхід логічний, але вимагає перебудови змісту і методів діяльності у системі педагогічної освіти для формування *п* підготовки подібного «стимулятора пізнання».

2. Виконання складних і нечітко окреслених функцій можливе лише за умови перетворення «вчителя-робота» у вільного й автономного професіонала, який отримує право модифікувати програми предметів,

³ Євдокимов В. Шляхи удосконалення педагогічної освіти в умовах євроінтеграції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/povkol/2011_2/102.pdf

⁴ Ю. В. Остроушко, Вплив євроінтеграційних процесів на підготовку майбутнього вчителя технології до професійної діяльності у сфері інклюзивної освіти, Остроушко Ю. В. Обговорюємо проблему Наукові записки Серія: Педагогіка, 2011, № 4, с. 200–206.

обирати засоби викладу, вільно структурувати матеріал, акцентувати ті аспекти й питання, які актуальні саме для його вихованців. Якщо попередні покоління вчителів зобов'язані були беззастережно виконувати чіткі державні стандарти й рекомендовані невеликою групою методистів деталізовані робочі плани, «вчитель-стимулятор» має бути настільки кваліфікованим професіоналом, щоб уміти імпровізувати нестандартні рішення та акції. Зазначимо, що вищий рівень професіоналізму потребує не лише тривалого часу фахової діяльності та накопичення індивідуальних умінь і навичок, а й подовження часу базової підготовки та вдосконалення педагогічної практики чи стажування.

3. Найбільш дискусійна пропозиція - відмова від характерної для минулого практики індивідуальної педагогічної діяльності й перехід якщо не до педагогічного колективізму, то до погодженої співпраці вчителя з іншими педагогами для вдосконалення викладання й навчання. У теорії ця ідея має такий вигляд: кожен учитель виконуватиме лише ту частину навчально-функціональних завдань, яка в нього виходить найкраще (наприклад, із двох учителів фізики в школі одному можна доручити виклад теорії, іншому - демонстрації й лабораторні роботи). Та на практиці подібні варіанти доцільні в університеті, де є десятки викладачів із відмінними індивідуальними можливостями, а не в школі, де можуть одночасно працювати кілька викладачів з однаковими характеристиками чи всього один педагог, який просто змушений бути універсалом⁵.

У школах окремих розвинених країн нині частково впроваджується вищезазначена практика шляхом неформальних зустрічей усіх або частини вчителів, які працюють в одному й тому ж класі і за підтримки керівництва закладу мають можливість обмінюватися інформацією й досвідом. Проте в питаннях узгодження програм різних предметів і домовленості щодо того, хто з учителів буде викладати певний матеріал і в який спосіб це робитиме, є певні труднощі.

Інтеграційні процеси, що відбуваються в Європі, зумовлюють необхідність перетворення освітньої системи XXI ст. шляхом її оновлення з урахуванням основних цінностей, викладених у доповіді Європейської комісії «Освіта для Європи»: основні права і свобода людини, людська гідність, демократія, мир і відмова від будь-якого насильства, повага до інших людей, солідарність, поступальний розвиток, рівність можливостей, раціональне мислення, охорона екосистеми, відповідальність. Освітня політика визнає спільні цінності

⁵ Л. М. Юрчук, *Стан і тенденції розвитку системи післядипломної педагогічної освіти у Польщі*, Київ - 2003 с. 194.

та освітні пріоритети, хоча загальна модель універсальної європейської школи ще не розроблена⁶.

У різних країнах наявні відмінності в якості навчання на аналогічних рівнях систем середньої освіти. Інтеграція і зближення держав, збільшення числа учнів, студентів і дипломованої робочої сили не лише в «Шенгенській зоні», а й у всій Західній Європі актуалізують проблему оцінювання та порівняння навчально-виховного процесу.

Постійного вдосконалення зазнають європейські засоби педагогічних вимірювань. Під час оцінювання показника «якість» до групи найбільш важливих критеріїв відносять відомості про рівень підготовки вчителів і вихователів (тип закладу, повна тривалість навчання, обсяг спеціалізованої психолого-педагогічної підготовки тощо). У більшості країн Європи вчителі середніх шкіл отримують щонайменше чотирирічну підготовку в закладах університетського рівня. Винятком є лише Італія, Росія, Україна й кілька інших країн СНД, які використовують для підготовки вчителів і вихователів систему середньої професійної освіти (спеціалізовані ліцеї, училища чи технікуми) та приймають молодь зразу після завершення програми середньої школи. У Польщі завдяки тривалій (12 років) середній освіті використовують програми трирічної підготовки вчителів найбільш поширених (насамперед — мовних) профілів. Їх готують заклади нижчих рівнів, але у зв'язку з тимчасовою гострою кадровою проблемою випускники отримали право викладати і в середніх школах. Багато з них продовжує післядипломне навчання в системі заочної освіти Польщі.

У Європі відсутня уніфікація в управлінні освітньою системою, в тому числі і її середньою ланкою. У більшості країн школи мають мінімальну автономію, хоч є й такі держави (Велика Британія), де керівництво школи й опікунська рада розв'язують більшість стратегічних і практичних питань діяльності закладу⁷.

Основні вимоги Європейського Союзу до якості навчання полягають у необхідності демократизації школи, підвищення якості навчання, формування нового типу вчителя, який володіє належними компетенціями і кваліфікацією, виховання громадянина Європи - «локального громадянина» і «громадянина світу», відповідального за життя у своїй країні, у Європі та у світі.

Серед освітніх пріоритетів Європи - створення нової моделі вчителя, який має академічну освіту (незалежно від наукового ступеня і спеціальності), володіє інноваційними методами, спроможний якісно, професійно, адекватно, швидко і правильно реагувати на зміни та

⁶ У. Ордон, *Профессиональные компетенции учителей начальных школ в контексте европейских интеграционных процессов: На примере системы образования Республики Польша*, 2006, с. 587.

⁷ Л. М Юрчук, *dz. cyt.*, с. 194, с. 41–43.

новації. Професійна підготовка вчителів зосереджена на розвитку таких якостей і рис, як професіоналізм, творчість, рефлексія, креативність, самостійність, незалежність, терпимість, відкритість, комунікативність.

Професія вчителя нині є предметом досліджень у різних сферах науки, особливо педагогіки, психології і соціології. У психології представлені проблеми особистості вчителя, значущості різних рис особистості для професії; соціологія концентрує увагу на суспільно-професійній ролі вчителя у навчально-виховному процесі, особливо в контексті якості та ефективності освітньої системи.

У педагогічних наукових працях домінує теза, що результати й розвиток навчально-виховного процесу зумовлені переважно особистістю вчителя та найбільшою мірою залежать від особливостей його формування, набору психофізичних якостей і рис педагога. На думку багатьох дослідників усе це впливає на якість педагогічної роботи⁸.

Проблема професійної підготовки вчителів до педагогічної діяльності в межах загальноєвропейського освітнього простору є доволі актуальною, що й передбачає наявність у педагога таких якостей, як чітка громадянська позиція; система цінностей, до якої обов'язково входить визнання багатоманітності світу й толерантність; демократичний стиль роботи; висока комунікативна культура; спроможність залучати учнів до планування й регулювання освітнього процесу. У цьому плані ускладнено й урізноманітнено вимоги до професійної підготовки вчителів, яка має формувати готовність майбутніх педагогів до виховання й навчання дітей і молоді в контексті загальноєвропейських цінностей.

Сучасна Європа зосереджує увагу на професійній підготовці вчителя до педагогічної діяльності в багатоманітному учнівському середовищі з обов'язковим урахуванням індивідуальних, психологічних і вікових особливостей розвитку дітей, а також характерних рис соціокультурного оточення, менталітету, етичних, релігійних і політичних чинників⁹.

Перед освітою в європейському вимірі постають такі завдання: виховання майбутнього вчителя в дусі терпимості, поваги і дружби щодо інших народів; розвиток ідеї єдності Європи, демократії та поваги до прав іншої людини; розвиток уміння налагоджувати взаємини шляхом діалогу й компромісу; розвиток ефективної комунікації; підготовка до участі в діяльності в умовах різноманітності й культурних відмінностей; екологічне, економічне, інформаційно-мультимедійне та мовне спілкування на основі творчих підходів.

⁸ У. Ордон, dz. cyt, с. 587.

⁹ Н.О. Онуфрієнко, *Європейські цінності у професійній підготовці вчителів історії (кінець ХХ- початок ХХІ ст.)* [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://library.sopursl.crimea.ua/duichenko/165/fulltext/knp_104/knp_104_134-137.pdf

Інтенсивні інтеграційні процеси в сучасній Європі викликають низку змін у сфері освіти. Професія вчителя визнана фахом, що потребує особливої відповідальності. Її складність умотивована потребою в діяльності, спрямованій на учня як на суб'єкта навчання. Це означає, що частина відповідальності переноситься з установи безпосередньо на вчителя¹⁰.

На думку Л. Пуховської, вивчення та порівняльний аналіз європейського досвіду в галузі підготовки й перепідготовки кадрів освіти є особливо актуальними на сучасному етапі становлення й розвитку державності України. Ця справа має бути реалізована в контексті цілісного дослідження систем управління шкільною й педагогічною освітою, зокрема її завершальної ланки - учителів, їхньої ролі та місця в організації навчально-виховного процесу, добору змісту шкільної освіти, формування навчальних програм і планів тощо¹¹.

Підготовка вчителів, як стверджує Ч. Банаш (Cz. Banach), є різнобічним, багатофункціональним і міждисциплінарним процесом, що охоплює три часові виміри (минуле, сьогодення і майбутнє); чотири рівні (регіональний, державний (польський), європейський і глобальний), а також три сфери (аксіологічно-пізнавальну, емоційну та практичну). У наукових джерелах, зокрема, в багатьох доповідях Європейського Союзу, наголошується на тому, що в концепціях педагогічних кваліфікацій актуалізовано формування взаємин і системи цінностей, а потім умінь, виконуваних функцій і завдань, якості знань. Незважаючи на численні спроби модернізації, педагогічна освіта, особливо її якість, постає предметом аналізу, критики й корекції. Дослідники вивчають нові варіанти розв'язання проблеми підготовки вчителів та окреслюють орієнтири їх підготовки, проводять емпіричну перевірку наявних концепцій¹².

Темпи технологічних, економічних і політичних змін спонукають учителя до неперервного професійного вдосконалення. Ідея нормативної освіти поширена в багатьох європейських країнах¹³¹⁴.

На початку XXI століття в освітній політиці Європейського Союзу й Ради Європи значного поширення набуло поняття «європейський

¹⁰ A. Tchorzewski, *Świadomość zawodowa a niektóre przejawy aktywności studentów*, Bydgoszcz 1985, s. 324.

¹¹ Л. П. Пуховська, *Проблеми інтеграції педагогічної освіти України в загальноєвропейський освітній простір [Електронний ресурс]*. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/596/2/%D0%B-F%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B0op.pdf>

¹² Cz. Banach, *Spoleczeństwo polskie wobec wyzwań transformacji systemowej*, Komitet Programów «Polska w XXI wieku» przy Prezydium PAN, Warszawa 1998, s. 78.

¹³ D. Dziewulak, *Systemy szkolne Unii Europejskiej*, Warszawa 1997, Żak, s. 472.

¹⁴ Т. П. Кучай, *Цели и задания экологической подготовки учителя*, Вектор науки Тольятинского Государственного Университета, 2011 №1 (4), s. 99–102.

вимір в освіті», що тлумачиться як стандарт знань про Європу; вивчення традицій, культури, мови й економічного стану інших країн для отримання комплексного уявлення про Європу та багатомірність у її межах; утвердження в людей почуття європейської своєрідності; розуміння цінностей європейської цивілізації й основ розвитку європейської спільноти; підготовка майбутніх поколінь до участі в суспільному та економічному розвитку європейських країн; збагачення знань про спільну історичну й культурну спадщину, наявність усіх передумов для формування європейської особистості, або людини Європи.

Процес підготовки вчителів у Європейських ВНЗ охоплює такі завдання: діяльність у малих групах; організація інтерактивного навчання; застосування сучасних освітніх і телекомунікаційних мультимедіатехнологій; проведення роботи з профільної орієнтації учнів на різних етапах навчального процесу, особливо на етапі навчання в середній школі; розроблення програм, які передбачають оновлення й розширення знань випускників неповних і повних середніх шкіл про професії, потрібні на ринку праці.

При підготовці вчителів у ВНЗ необхідно зважати на те, що діяльність майбутніх педагогів буде реалізовуватися в умовах масової освіти, а це потребує застосування різноманітних форм навчання в класах, які складаються з учнів із різними можливостями, освітніми потребами. Усе це зв'язане з необхідністю добору відповідних цілей, змісту, методів і засобів навчально-виховної роботи. У процесі професійної підготовки вчителів прогнозована відмова від предметної спеціалізації й уведення полівалентної спеціалізації, що виходить за межі навчання одного предмета і дає випускникам педагогічних ВНЗ нові, більш широкі можливості для професійної діяльності¹⁵.

Б. Чередреца (B. Czeredreca) зазначає, що європейський учитель повинен мати якісну вищу освіту, бути творчим і відкритим для нового знання, спроможним формувати ці вміння в учня, любити свою роботу, швидко й раціонально реагувати на прогресивний і творчий процес, постійно вдосконалювати власні професійні вміння, бути інтелектуально цікавою особистістю, глибоко знати свій предмет, а також історію, політику та економіку, брати участь у суспільному житті, слугувати для своїх учнів зразком громадянина, мати обґрунтовані знання про можливості розвитку своїх учнів, демонструвати здібності організатора дидактичного процесу, постійно навчатися¹⁶.

¹⁵ Cz. Kupisiewicz, *Nauczyciel w szwielte raportow Unii Emopejskiej II Rzecz o ksztatceniu. Wybor rozpraw i artykuldzv*, Warszawa 1999, s. 342.

¹⁶ B. Czeredreca, *Ksztalcenie nauczycieli zintegrowanej Europy H Ksztalcenie nauczycieli w kontekscie integracji europejskiej*, Lublin 1997, s. 57.

У багатьох країнах Європи помітні цивілізаційні тенденції й напрями діяльності: децентралізація освіти й освітній плюралізм. Є. Немец (J. Niemiec) наголошує на потребі постійної самоосвіти й більшої свободи вчителя з огляду на автономію освітніх процесів. Дослідник також акцентує увагу на необхідності трансформацій у сфері концепцій кваліфікації сучасного вчителя: окреслення категорій професіоналізму, що виражене у творчому підході та індивідуальних, авторських пропозиціях стосовно підвищення якості навчання¹⁷.

Європейська інтеграція потребує подолання суперечностей, стереотипів і спірних питань, які нині складно передбачити. Сучасні суспільно-економічні зміни настільки швидкі, а умови життя нового покоління мають так мало спільного з умовами, в яких формувалися попередні покоління, що досвіду минулого періоду стає замало для навчання й виховання дітей та молоді. Євроінтеграція створює сприятливі умови для розвитку науки й освіти. Перебування України в стадії інтенсифікованих трансформацій актуалізує питання не тільки про виправданість модернізації освіти, а й про її незворотність. Стає все необхіднішим перехід від адаптаційного навчання до особистісно орієнтованого^{18,19}.

На сучасному етапі розробляються різні моделі підготовки вчителів, що базуються на університетській і практичній концепції. На цій основі сформувався дві різні теорії сприйняття педагогічної освіти:

- 1) як підготовки вчителів до роботи протягом усієї професійної кар'єри;
- 2) як підготовки для перших років професійної роботи, що періодично повторюється у процесі постійного професійного навчання та вдосконалення²⁰.

Висновки і перспективи досліджень. Підсумовуючи, зазначимо, що створення нових ідей професійної підготовки вчителя - один із найважливіших пріоритетів освітньої політики в Європі. У наш час учителям необхідно володіти всіма новітніми засобами використання Інтернету для акумуляції та накопичення інформації, значущої в аспекті професійного розвитку. Необхідно знати кілька іноземних мов і постійно використовувати їх не стільки для читання матеріалів, скільки для

¹⁷ J. Niemiec, *Cywilizacyjne intencje w kształceniu nauczycieli. II Edukacja nauczycielska w perspektywie wymagań zmieniającego się świata*, A. Siemak-Tylikowska, H. Kwiatkowska, S. Kwiatkowski (red.), Warszawa 1998, Żak, s. 34–38.

¹⁸ І.Ф. Прокопенко, *Інноваційні технології підготовки вчителів в умовах євроінтеграції* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.kpi.kharkov.ua/JUR/TPUSS%202013_2_3.pdf

¹⁹ Т. П. Кучай, *Система професійної підготовки вчителів початкових класів до морально-етичного виховання учнів в університетах Японії*, монографія за ред. Н. Г. Ничкало, Черкаси 2014, видавець Чабаненко Ю. А. с. 584.

²⁰ R Pachocinski, *Współczesne systemy edukacyjne*, Warszawa 2000, s. 342.

спілкування і взаємодії з колегами з інших країн, створення й реалізації педагогічних проектів, проведення екскурсій, обмінів, стажування тощо²¹.

Учитель повинен бути готовим до виконання навчальної, опікунської, орієнтовної, координаційної функцій, любити свою професію, активно й постійно підвищувати свої професійні компетенції, демонструвати відкритість до прогресу і творчості. Країни ЄС прагнуть розробити єдину концепцію професійної підготовки майбутніх учителів.

Анотація

У статті виявлено теоретичні засади професійної підготовки вчителя у контексті євроінтеграційних процесів. Сучасний учитель повинен володіти як теоретичними інноваційними підходами до організації навчання, так і практичними технологіями, які доцільно застосовувати в навчальному процесі. Виокремлено три парадигмальні зміни педагогічної освіти. Професійна підготовка вчителів зосереджена на розвитку таких якостей і рис, як професіоналізм, творчість, рефлексія, креативність, самостійність, незалежність, терпимість, відкритість, комунікативність.

Streszczenie

Artykuł przedstawia teoretyczne podstawy przygotowania nauczycieli w kontekście procesów integracji europejskiej. Współczesny nauczyciel musi posiadać zarówno teoretyczne, jak i innowacyjne podejście do organizacji uczenia się oraz praktyczne technologie, które są celowe do zastosowania w procesie uczenia się. Istnieją trzy paradygmatyczne zmiany w edukacji pedagogicznej. Szkolenie nauczycieli koncentruje się na rozwoju takich cech i funkcji, jak profesjonalizm, kreatywność, refleksja, samodzielność, niezależność, tolerancja, otwartość, komunikacja.

Summary

The article reveals the theoretical foundations of teacher training in the context of European integration processes. A modern teacher must possess both theoretical innovative approaches to the organization of learning, and practical technologies that are appropriate to apply in the learning process. There are three paradigmatic changes in pedagogical education. The professional training of teachers focuses on the development of such qualities and features as professionalism, creativity, reflection, creativity, autonomy, independence, tolerance, openness, communicative.

²¹ Юрчук Л. М., dz. cyt, s.194, s. 49-51.

INFORMACJE O AUTORACH

Brzuzycy Grzegorz - dr, pedagog, psycholog w Fundacji Społeczno-Charytatywnej „Pomoc rodzinie i ziemi” w Toruniu.

Чичук Антоніна - docent, pedagog, Państwowy Uniwersytet im. Bohdana Chmielnickiego w Czerkasach, Katedra Pedagogiki Przedszkolnej.

Czołgoszewski Michał - student II roku historii, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wydział Nauk Historycznych.

Janiszewska-Rzadkiewicz Marzena - mgr, starszy bibliotekarz Biblioteki Głównej KSW we Włocławku.

Kempińska Urszula - dr, pedagog, Dyrektor Instytutu Pedagogiki i Logopedii, Kujawska Szkoła Wyższa we Włocławku, WNSiT, kierunek pedagogika. Opiekunka Koła Naukowego Pedagogów „Persona”.

Кисленко Дмитро - docent, prawnik, Państwowy Uniwersytet Wychowania Fizycznego i Sportu Ukrainy w Kijowie, Wydział Sztuk Walki i Sportów Siłowych.

Кучай Олександр - docent, pedagog, Państwowy Uniwersytet Przyrodniczy i Nauk o Środowisku Ukrainy w Kijowie, *Wydział Pedagogiki*.

Кучай Тетяна - docent, doktor nauk *pedagogicznych*, Zakarpacki Instytut Węgierski im. Ferencza Rakoczego II, *Katedra Pedagogiki i Psychologii*.

Мajczak Joanna - dr, matematyk, *Kujawska Szkoła Wyższa we Włocławku*, WNSiT, kierunek logistyka.

Nowak Anna - mgr *pedagogiki specjalnej*, *pedagog szkolny w I Liceum Ogólnokształcącym im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu*.

Орос Ільдико - doktor *filozofii*, Rektor *Zakarpackiego Instytutu Węgierskiego im. Ferencza Rakoczego II*.

Informacja o autorach

Pyrzyk Ireneusz - dr, prof. KSW, pedagog, Kujawska Szkoła Wyższa we Włocławku, WNSiT, kierunek pedagogika.

Руденко Микола Васильович - docent, pedagog, Państwowy Uniwersytet Budownictwa i Architektury w Kijowie, Wydział Pedagogiki, Katedra Edukacji Zawodowej.

Schulz Anna - dr, socjolog, polityk społeczny, starszy wykładowca na Wydziale Inżynierii i Ekonomii w PUZ w Ciechanowie. Opiekunka studenckiego Koła Naukowego.

Шелепницька-Говорун Наталія Михайлівна - Profesor Katedry Kultu - roznawstwa, Narodowy Uniwersytet Nauk o Życiu i Środowisku Ukrainy, w Kijowie.

Zielińska Jolanta - dr nauk o zdrowiu, logopeda, neurologopeda, Wojewódzki Szpital Specjalistyczny we Włocławku, Oddział Neurologii z Oddziałem Udarowym; Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna we Włocławku.

Ziółkowska Barbara - mgr, starszy kustosz Biblioteki Głównej KSW we Włocławku.

Зорочкіна Тетяна - docent, pedagog, Państwowy Uniwersytet im. Bohdana Chmielnickiego w Czerkasach, Instytut Edukacji Pedagogicznej, Pracy Socjalnej i Sztuki, Katedra Pedagogiki Przedszkolnej i Edukacji Podstawowej.

ZESZYTY NAUKOWE KSW

Zasady przygotowania materiałów do Zeszytów Naukowych — informacje dla Autorów

UWAGI OGÓLNE

1. Artykuł nie powinien liczyć więcej niż 1 arkusz wydawniczy (ok. 13-15 stron w druku komputerowego, wliczając w to materiał graficzny (mapy, wykresy, tabele, fotografie).
2. Obowiązuje złożenie wersji elektronicznej.
3. Artykuł nie może być nigdzie wcześniej publikowany.

BUDOWA ARTYKUŁU

1. Imię i nazwisko autora/autorów (w pełnym brzmieniu) oraz afiliacja (podać pełną nazwę uczelni lub instytucji wraz z siedzibą).
2. Tytuł pracy w języku polskim i angielskim.
3. Słowa kluczowe (6-8 słów) w języku polskim i angielskim.
4. Tekst artykułu.
5. Streszczenie w języku polskim.
6. Streszczenie w języku angielskim.
7. Literatura.
8. Notka o autorze: tytuł, stopień naukowy, aktualne miejsce pracy.

SKŁAD ARTYKUŁU

- 1- Tekst należy składać w formacie A4, przy uwzględnieniu marginesów: górnym i lewym — po 25 mm, czcionką Times New Roman 12-punktową z odstępami międzywierszowymi — 1,5. Tekst powinien być złożony do lewego marginesu z zachowaniem wcięć akapitowych. Nie należy samodzielnie dokonywać *adiustacji* np. poprzez stopniowanie pisma. Należy unikać stosowania wyróżnień i *podkreśleń* w tekście (zwłaszcza wielozdaniowych, np. kursy wy, pogrubień, wersalików). W treści obcojęzyczne w tekście należy pisać kursywą, cytaty — w cudzysłowie pismem prostym, natomiast źródło cytatu zamieścić w *przypisie*. Nie należy *opatrywać* przy *pisani* tytułów, *śródytyłów*, tytułów tabel itp. *Jeżeli wymagają one objaśnienia* — opatrzyć gwiazdką. Notki źródłowe (przy *tabelach*, *ilustracjach*, *rycinach* itp.) podaje się bezpośrednio pod odpowiednim materiałem.
2. Dostarczona praca powinna być kompletna i zawierać: *tekst główny*, *przypisy*, *literaturę*, *streszczenia*, *przewidziane dodatki* i *załączniki* (aneksy, tabele, ryciny, mapy, ilustracje itp.).

INFORMACJE UZUPEŁNIAJĄCE

Przypisy

Dokumenty papierowe:

Praca autora indywidualnego: Z. Ziemiński, *Logika praktyczna*, Warszawa 2019, Wydawnictwo Naukowe PWN.

Praca zbiorowa: *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Polityka - Strategie - Interwencje*, red.

D. Kozerański, Toruń 2019, s. 204.

Książki i czasopisma Wydawnictwa Uczelnianego KSW
można zamawiać: listownie, telefonicznie i pocztą elektroniczną

Books and magazines of the Publishing House of KSW
can be ordered: by mail, by telephone, by e-mail

Wydawnictwo Uczelniane KSW
87-800 Włocławek, pi. Wolności 1
tel. +48 660 722 691
e-mail: wydawnictwa@ksw.wloclawek.pl

Dwieście pięćdziesiąta druga publikacja
Kujawskiej Szkoły Wyższej
we Włocławku